

בסיעתא דשמיא

שיעורים בפרשת השבוע

שנאמרו בבית המדרש
'בית יהושע'
רחוב מנחת יצחק 2
עיה"ק ירושלים תובב"א

ע"י הרה"ג
ר' מנשה ישראל רייזמאן שליט"א
יום ה' פרשת בהר בחקותי | כד אייר תשפ"א

ניתן לשמוע בקו ישיר: 03-6171105
www.kolhalashon.com

**ניתן להאזין לשיעורים
בקול הלשון
03-6171111**

**להורדת הקונטרס
באתר קול הלשון
www.kolhalashon.com**

במודעות האבל הוסיפו לכתוב תואר 'קדושי מירון'. ולכאן אינם נחשבים כ'קדושים' והוא בלשון סגי נהור, כי לכאן הוא מצב של הסתר פנים שזה ממש להיפך מקידוש ה', קידוש ה' הוא כשבונים את בית המקדש וכל ישראל יושבים במנוחה איש תחת גפנו ותחת תאנתו, משיח יבא וביום ההוא יהיה ה' למלך על כל הארץ, היום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, זהו מצב של קידוש ה'. אבל כשהסתרה היתה גדולה כ"כ, שהיה אסון נורא כזה במקום קדוש כזה ובזמן קדוש כזה, איך שייך לומר שזהו 'קידוש השם'?

בשלמא מה שנהרגו מליוני מאחינו בני ישראל לפני כשמונים שנה, אף שלא היה להם אפשרות להשאר בחיים אילו ימירו דתם, חידשו רבוה"ק שגם זה נקרא שמתו על קידוש ה', כיון שנהרגו על יהדותם, וכמו שהארכנו בשיעורי הרמב"ם הל' יסודי התורה בפרק ונקדשתי בתוך בני ישראל. אבל בזה האסון של ל"ג בעומר תשפ"א איך שייך לומר עליהם 'קדושים'?

האיך נתעלה ונתקלס שמו ית' ע"י מיתת נדב ואביהוא?

אמנם לאחר ההתבוננות נבין שאכן הם קדושים. ונקדים לבאר מה שהיה ביום הקמת המשכן, היה יום שמחה לפניו ית' כיום שנבראו בו שמים וארץ, ובאותו יום הגדול יצתה אש מלפני ה' ומתו נדב ואביהוא, ויאמר ה' אל משה ואל אהרן 'בקרובי אקדש', וכן נאמר בפרשת תצוה 'ונקדש בכבודי', ודרשו חז"ל 'אל תקרי בכבודי אלא במכובדי', וכך נתקיים הדבר שנתקדש שם שמים בקרוביו.

וקשה מה שייך לומר שנתקדש שמו ית' ע"י שנסתלקו שני צדיקים קדושים הללו, נדב ואביהוא? וכ"כ הכת"ס והרי אין לקדש ה' ע"י מיתת צדיקים. אדרבה כשנסתלק אאע"ה מן העולם פקר עשו ואמר אם באותו זמן פגעה מדת הדין וכו', ואיך כתוב 'בקרובי אקדש' וברש"י פי' [ויקרא יג] 'ועל פני כל העם אכבד - כשהקב"ה עושה דין בצדיקים **מתיירא ומתעלה ומתקלס** אם כן באלו כ"ש ברשעים וכן הוא אומר (תהלים סח) נורא אלהים ממקדשיך אל תקרא ממקדשיך אלא ממקודשיך'.

וצ"ע איך שייך לשון 'מתעלה ומתקלס' כשרואים שהוא עושה דין בצדיקים, בשלמא יראה ניחא, אבל קילוס ושבח? בפיוטי ימים הנוראים אומרים שבשעה שהקב"ה מוחל עונותיהם של ישראל שמו מתעלה, זאת כי הוא מגלה רחמיו וחסדיו, אבל כשעושה דין בצדיקים איך נתקלס שמו, לכאן רק נתיירא שמו?

לומדים קל וחומר לקחת מוסר מיתת הצדיקים

ובכלי יקר כתב: 'פירוש הכתוב כך הוא ונקדש רצה לומר הבית יהיה נקדש בדבר שהוא כבודי שעל ידו אכבד על פני כל העם, ואין זה כ"א בקרובי השי"ת כי כל הקרב הקרב ביותר אל השי"ת **ממנו ילמדו כל הפחותים מערכו ק"ו לומר אם אש אחזה בלחים מה יעשו קוצים יבשים כסוחים ואז יקחו כולם מוסר וזהו כבודו של השי"ת על פני כל העם.**

וזהו שאמר בקרובי אקדש במי שהוא קרוב אלי יותר מזולתו בו אקדש כי על ידו על פני כל העם אכבד יגיע המוסר לכולם.. וז"ש **ואחיכם כל בית ישראל יבכו וגו' יפחדו וידאגו לנפשם שלא יקרה להם כאשר קרה לאלו בראותם כי לא ישא ה' פני איש.** וזה פירוש יקר'.

אמנם עדיין צריכין אנו למודעי איך שייך לקרוא לכל זה 'קידוש השם', והרי בבביאים כתוב שכשבני ישראל נמצאים בגלות ומשתעבדים לאומות העולם, עי"ז נתחלל שמו ית' בעולם, וכן אמר משה רבינו להקב"ה אחר מעשה העגל, שלא יעניש את ישראל במדבר, שלא יאמרו הגויים מבלתי יכולת וגו', והרי שזהו חילול השם כשהקב"ה נפרע ומעניש, ולא קידוש ה'. באלו הימים כ"ג אייר וכ"ד אייר נהרגו הרבה מבני ישראל במסעות הצלב, וכי זהו קידוש ה', והרי הנביא אומר בנחמה 'ואחמול על שם קדשי, וקדשתי שמי המחולל בגויים, והושעתי אתכם'. והרי שעיקר קידוש שמו ית' כשאינו עושה דין אלא מרחם עלינו. וא"כ איך נאמר 'בקרובי אקדש'?

כשראו שהקב"ה מוחל על חטא העגל, היה חשש שמא יאמרו הקב"ה ותן

ובמשך חכמה ביאר כי לפני הקמת המשכן ביום א' ניסן, עשו ישראל כמה מעשים אשר לא יעשו, ובשעת מעשה לא עשו מזה עסק, חטאו בעגל ומחל הקב"ה ביוה"כ, וחזרו ענני הכבוד ובנו את המשכן. [וכדעת רש"י שהיה הציווי על המשכן, אחר העגל] והרי אסור להשאיר פתח כזה שאדם יכול לעשות ככל העולה על רוחו ואח"כ הוא יסתדר עם הקב"ה, בטענת 'יש לנו אח בבית המלך' משה רבינו יבא ויסדר את הכל, שאין לך פגם כחטא העגל, עלובה כלה שזינתה בתוך חופתה, ואעפ"כ פעל משה סליחה ומחילה, ואדרבה קבלו לוחות אחרונות, ויש במדרשים לשון שאלו הלוחות עודפות על הראשונות, ובנו משכן ושכנתי בתוכם, ועי"ז יתכן שיכנס הרגשה בלב האדם שאין צריך זהירות יתירה ללכת בדרכי ה', וזהו פגם נורא מאד שהרי כל האומר הקב"ה ותן יותרו מעוהי.

ואע"פ שהקב"ה אינו גוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף ואין לו שום דמיון כלל, וכל מה שאנו מדברים הוא רק לשבר את האוזן כפי מה שיכולה לשמוע. באותה תקופה ראו ישראל שהקב"ה ניחם על הרעה די בקלות, וזה איבד מהם את הרגשת העבד שמתירא לעמוד לפני המלך רם ונישא, אלא כבן המתחטא ועושה לו רצונו. והרי לפני מתן תורה נתדבר עמהם בדברים קשים כגידיים, ותגד לבני ישראל ובמכילתא פי' שאמר להם משה כמה עונשים יש בתורה, אם שמוע תשמעו מה טוב, ואם לאו ה' ירחם, אם תמאנו ומריתם, חרב תאוכלו. אך בסופו של דבר ראו שאין 'בגידין' בנותן טעם, ואין כ"כ מה לפחד ולשמור על היהדות, כי בכל עון ופשע יעמוד משה לפנינו ויעשה פשרות. משה רבינו יאמר מחני נא, רבי שמעון יפטור אותנו מן הדין, והרה"ק מבארידטשוב יסנגר, והכל יהיה בסדר. הגם שאכן זהו האמת, אבל אם רואים את כל היהדות כך באופן של פריקת עול ח"ו, הרי בזה חסר כל היחס בין

ישראל להקב"ה, שאסור לומר שהקב"ה ותן.

כשראו שקדושים כאלה מתו ונענשו על דבר שאינו מובן כלל, נתעוררו ביראת ה' ויראת חטא

מה עשה הקב"ה, באותו היום הגדול שהוקם המשכן, ושרתה שכינה וירא כל העם וירונו ויפלו על פניהם, שמחו שנתכפר להם העון. בו ביום באמצע השמחה הגדולה יצתה אש מלפניו ושרפה את נדב ואביהוא, כשבעצם לא היה מובן כלל סיבה אמיתית למיתתם, יש בדברי חז"ל כ"כ הרבה שיטות בזה, שכבר אמר האור החיים הק' ב'מי מריבה' שבכל ענין בתורה שיש הרבה שיטות מה היה הפגם, סימן שבאמת לא היה עבירה כלל. כי כל מה שתאמר, הרי יש הרבה שיטות לעומתו שאומרים שזה לא היה הפגם, כנגד פירושו של רש"י יש פירוש של האבן עזרא והאור"ח הק', ונמצא שכל האיסורים מתבטלים ברוב, כי איסורין מבטלין זה את זה, וכמו שאין יודעים במי מריבה מה היה הפגם, כך בנדב ואביהוא אין יודעים, אם היו שתויי יין, או הורו הלכה בפני רבן, או לא נשאו נשים, או ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו, שברש"י זה נחשב העון, ואילו בתרגום כתוב שם שראו את השי"ת כביכול והיו שמחים כאילו שאכלו ושתו, הרי כל אחד מהטעמים מתבטל בטעמים האחרים.

אלא שמכיון שהיחס של יהודי כלפי הקב"ה צריך להיות בקדושה ויראה, לקח הקב"ה איזה ענין קל לעומת חטא העגל, שהקריבו להשי"ת אש זרה אשר לא צוה אותם, שבאמת היתה זו מצוה גדולה, שדרשו נדב ואביהוא דרשה שאע"פ שירדה אש מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט, וכתוב בספה"ק שאילו היו שואלים את משה רבינו היה אומר להם להקטיר הקטורת בפנים ולהביא אש. [כ"כ הרה"ק רבי משה אלמשינו זי"ע] ומה שכתוב 'אשר לא צוה' מפני שדרשו לבד מבלי לשאול את משה רבינו, וצריך טעם ארוך מרכא כפולה באלו התיבות כדי להתבונן בקושי איך לא צוה, והרי דרשו כן מתוך התורה וחביבין דברי סופרים יותר משל תורה, ואידי דאתיא מדרשא חביבא ליה, והיו יכולים לדרוש חצי שעה כמה משובח ומקובל הוא האש אשר לא צוה, אלא שמצאו איזה דבר של מה בכך והענישוהו.

באותה שעה נתקדש שמו ית' בעיני כל ישראל, עשו קל וחומר בנפשן, אם נדב ואביהוא כך, אנו על אחת כמה וכמה, שהרי חטאנו בעגל ועבדנו ע"ז, וחזרה מדת היראה בלבותיהם, ולא עלה עוד על דעתם שהקב"ה ותן ח"ו. וזה שאמר הקב"ה בפרשת תצוה, ונקדש בכבודי. כי על ידם נתגלה כי לא אדם הוא וינחם.

אמנם אחרי כל הדברים האלה, עדיין צריכין אנו למודעי, כי אין זה נקרא 'קידוש השם' הידוע לנו מכל הספה"ק, איך יתעלה ויתקלס שמו ית' ע"י שהמית את הצדיקים?

קרובי המתים מקדשי שמו ית' ע"י שמניחים האבלות ועוסקים בעבודת הבורא ובדברי אמונה

ולזאת נבאר ע"פ דברי הרשב"ם [ויקרא יג] 'ויאמר משה אל אהרן - אל תתאבל ואל תבכה ואל תחלל מן העבודה. כי הדבר הזה אשר אני אומר לך הוא אשר דבר ה' בקרובי אקדש'. וכו' ועל פני כל העם אכבד - זהו כבוד השכינה שרואה בניו מתים ומניח אבלו בעבודת בוראו'. וכן נזהר הכה"ג שלא יצא מן המקדש באבלותו, ולא יחלל את מקדש אלהיו, מכלל לאו אתה שומע הן שאם אינו יוצא ממקדש אלהיו כשמתו בניו, הרי הוא מקדש מקדש אלהיו.

נמצאנו למדים 'קידוש השם' באופן חדש לגמרי, לא שנתקדש שמו ית' ע"י מיתת נדב ואביהוא, אלא ע"י התנהגותו של אהרן הכהן אחר מיתתם.

מצות קידוש ה' ע"י צעקה כל הלילה 'אל תקח ממני את האמונה'

לא המתים שמתו בל"ג בעומר במירון קדשו את ה', אלא משפחותיהם שמדברים דברי אמונה וביטול להשי"ת, המה מקדשי ה' בכל העולם. וכמו שאמר הגה"ח רבי מאיר נחמן אלחדד שליט"א על מיתת שני בניו 'בכיתי להקב"ה כל הלילה אל תקח ממני את האמונה'. יהודי בדור אחרון עומד במצב נורא כזה, בני בניו מתים מונחים לפניו, ואינו בוכה עליהם אלא בוכה להקב"ה שלא יקח ממנו האמונה. זהו קידוש ה' נורא מאד.

ולכן נקראים 'קדושי מירון' שעל ידם נתגלגל קידוש ה' ע"י הוריהם וקרוביהם. וכך אמר הקב"ה 'בקרובי אקדש' ע"י 'יודום אהרן', אילו היה נדב לבדו מת, היה מתקדש שמו ית' רק בחציו ע"י הנהגת אהרן הכהן אחר מיתת אחד מבניו, אך כשמת גם אביהוא, נתקדש שמו ית' ביותר ע"י הנהגתו של אהרן הכהן, וכלשון הרשב"ם: 'זהו כבוד השכינה שרואה בניו מתים ומניח אבלו בעבודת בוראו'.

כשהרגו יהודים במסע הצלב, או שהרגו את רבי אברהם בן אברהם בוילנא, הם קידשו את ה' במותם, הקרדינל נכנס ואמר לו 'אתה יכול לשוב להיות הגרף פוטוצקי, רק תעזוב את היהדות', והוא אומר 'תשרוף אותי, אני נשאר ביהדותי', זהו הקדוש רבי אברהם בן אברהם, אבל שם לא נתקדש שמו ית' ע"י משפחתו, שהם היו גויים גמורים ולא הורידו עליו דמעה ולא חצי דמעה. זהו פירוש אחד של קדושים.

אבל יש פירוש חדש של 'קדושים', כמו שיש תפילין דרש"י ותפילין דר"ת, יש קדושים דרש"י וקדושים דרשב"ם, לדעת הרשב"ם עיקר קידוש ה' נתגלה ע"י הנהגת בני המשפחה באמונה ואהבת ה', - זהו כבוד השכינה שרואה בניו מתים ומניח אבלו

בעבודת בוראו.

כמה שהיה ההסתר פנים נורא ואיום, ביום ל"ג בעומר, באתרא קדישא מירון, בחצות הלילה דליל שישי, אעפ"כ ממשיכים בני המשפחה לדבר דיבורי אמונה ובטחון, אשר לא שערום אבותנו, תסמרנה שערות ראש, כל מי שהיה חלק מהטרגדיה הוא עצמו חלק מהקידוש ה' ע"י שמדבר דברי אמונה.

הקב"ה סיבב שנודע מה שדיברו הקדושים ברגעים האחרונים, וגם עי"ז 'נקדש בכבודו'

עוד למדנו בדברי הרמב"ם בהל' יסודי התורה פרק ה' שכל מי שמתנסה בנסיון קשה ועומד בנסיון, הרי הוא מקדש השם, וכמ"ש במשנה 'יוסף קידש שם שמים בסתר', לא היה יהודי אחד שראה את מעשיו וינס ויצא החוצה, לא עלה על דעתו שמישהו אחד בעולם ידע ממעשיו.

והנה כל אלו מ"ה קדושי מירון גם הם היו בבחינת 'בסתר' ברגעיהם האחרונים. אמנם מתוך אלו שהיו בין המתים ונצלו ממות לחיים, שמעו מעט מה שדברו המתים ברגעיהם האחרונים, ועפ"ז נתגלה שאינם קדושים רק מצד משפחותיהם שמקדשים שמו ית' ע"י דיבורי אמונה, אלא גם הם מצד עצמם קידשו את ה', וה' עזר שזה לא נשאר 'קידוש שם שמים בסתר' אלא נתגלו הדברים לעיני כל ישראל.

אתמול שמעתי מהבה"ח חיים יקותיאל דייטש שליט"א נין ונכד להרה"ק מקלויזנבורג זצוק"ל והרה"צ רבי משה הלברשטאם זצוק"ל, שהוא היה עומד בין החיים ובין המתים, ובנס גלוי יצא משם ונשאר בחיים ב"ה. הוא שמע אחד מהמתים מדבר ברגעיו האחרונים, אינו יודע בבירור מי זה היה, אף לפי התמונות זה היה הקדוש רבי שמעון מטלון מביתר זכרונו לברכה, כל אותם רגעים חזר ואמר 'השם אני אוהב אותך, השם אני אוהב אותך, השם אני אוהב אותך', עד שנדם ועבר מעוה"ז להיכלא דרשב"י במתיבתא עלאה.

עוד סיפר הרה"ח רבי מענדל מאסקאוויטש מצפת שליט"א, שהיה סמוך אל הקדוש הבה"ח יוסף דוד אלחדד זכרונו לברכה תחת רגלי האנשים שדרכו עליהם, ושמע את דבריו ברגעים האחרונים, אמר כל פרק מזמור לתודה והוסיף ואמר 'תודה ה' שדורכים עלי, תודה ה' שדורכים לי על האף, תודה ה' שמפסיקים לי את הנשימה, עד שאמר שמע ישראל ויצאה נשמתו באחד. זי"ע ועב"י.

וכן שמע עוד יהודי צועק בהברה חסידית 'הריני מוחל לכל הנצבים עלי, הריני מוחל לכל אלו שדורכים עלי...'. מי כעמך ישראל. יש לך עוד עם כזה בעולם?

וכאמור שמבואר ברמב"ם שזה נקרא 'קידוש השם', אלא שיוסף קידש שם שמים בסתר ולא ידע איש, משל למי שמת בתאונת דרכים ואין יודעים מה אמר ברגע אחרון, אבל באסון ל"ג בעומר נתן להם הקב"ה כמה דקות ארוכות למות מתוך מחשבה של דביקות בהשי"ת, אין לשער ואין לתאר איזה קידוש ה' נתגלה על ידם.

וכאמור שגם נתקיים 'בקרובי אקדש' ע"י צידוק הדין של בני המשפחה, יתן להם השי"ת כח להחזיק מעמד, אין לשער כמה נתקדש שמו ית' על ידי שאין להם טענות רק מקבלים הדין באהבה, והדברים נשמעים לרחוקים מאד. וע"פ כל זה בוודאי יכולים לקרותם בשם 'קדושי מירון'.

משנה אחרונה שלמד הנער בעוה"ז 'ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים'

אתמול הלכתי לנחם בבית הגה"ח רבי יצחק מענדל ענגלראד שליט"א, שמתו שני בניו בל"ג בעומר. הצעיר שביניהם היה יהושע'לע זכרונו לברכה, כבר הזמינו לו תפילין, הבר מצוה היה צ"ל בחודש תמוז הבעל"ט. והכין עצמו לכבוד הבר מצוה ללמוד כל ששה סדרי משנה, ע"פ הסדר של 'דף ליום' כשכל הששה סדרי משנה בכרך אחד, ובאותו כרך כתוב בכל דף תאריך לשנה, מתחיל בא' תשרי ומסיים בסוף אלול, מסודר באופן שאדם ישלים כל המשניות אחת בשנה. אמנם מכיון שרצה לסיים עד לבר מצוה, כתב לעצמו בעט תאריך אחר בכל דף ודף באופן שיסיים בתחילת תמוז לכבוד הבר מצוה.

ביום י"ח אייר, בלילה שלפני ל"ג בעומר למד יהושע'לע סוף מסכת תמיד, ולקח עמו המשניות למירון בדרכו האחרונה, ושם סיים המשנה באלו התבות 'מְזֻמָּר שִׁיר לְעֵתִיד לְבֹא לְיוֹם שְׁכָלוּ שְׁבַת מְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים'. ואחד מהחברים שלו בחידר היה באותו מעמד הניחום אבלים, וסיפר שיהושע'לע אמר לו באותו יום, אתה צריך לחכות למשיח כי אז תזכה לעלות לדוכן בביהמ"ק ולומר ברכת כהנים עם הידיים מעל הראש, כמבואר שם בפרק אחרון דתמיד. זו היתה משנתו אחרונה בהאי עלמא.

כל מי ברא לנחם בורא מלאך של נחמה, והם מחזקים את המשפחה גם לאחר שבעת ימי האבלות

בהיותי שם הגיע לנחם אב"ד באבוב מבת ים הרה"ג רבי יעקב ישראל מייזליש שליט"א, שגם הוא ראה במיתת קרובו ולא עזב מעבודת הבורא, אדרבה הירבה לקדש שמו ית' באופן מופלא מאד.

ואמר למתנחמים דבר נפלא, לכאן יש להקשות איך אפשר לנחם אבא ואמא שאבדו שני בניהם? והרי זה שלא כדרך הטבע לנחם על צער ושכול כזה. ועוד שהרי כל שבעת ימים ראשונים הבית מלא במנחמים ואין זמן לעכל את הסיפור הזה, עיקר הצער מתחיל ביום השמיני כשהדלת ננעלת והאבלים נשארים בבית לבד, והכסא ריק, והמיטה ריקה, והם מתמודדים עם המציאות יום יום, ואז כבר פסקו מלנחם אותם. איך יתנחמו אז? ומכיון שכבר ישב רבי יעקב ישראל כמה פעמים שבעת ימי אבלות, התבונן

בזה והאיר ה' עיניו דבר נפלא.

כי הנה הרמב"ם מונה מצות ניחום אבלים כמצוה מן המצוות, ונודע שבכל מצוה שמקיימים נברא מלאך, וכמ"ש במשנה כל העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד, ובמהרש"א ביאר שכל מצוה בורא מלאך. ומכיון שנברא מלאך ממצות ניחום אבלים הוא נשאר לעולם ועד, הגם שהאבלים כבר הלכו מבית המתנחמים, כל אלו המלאכים שנבראו ע"י מצות הנחמה, נשארים בבית וממשיכים לנחם אותם. כי כמו תקיעת שופר בורא מלאכים, כמו שאומרים בין התקיעות שכל המלאכים היוצאים מתשר"ת ומתשר"ת ומתשר"ת המה יעלו ויליצו בעדינו, כך מכל פעם שאדם אומר 'המקום ינחם' נברא מלאך של נחמה. ועי"ז יש להם כוחות לקום ולהמשיך בעבודת הבורא.

ולזאת יש מצוה גדולה לבא לנחם, אע"פ שהבית כבר מלא במנחמים, וגם אין מלים בפה במה לנחם, סוף סוף ממצוה זו נשאר מלאך של נחמה בבית ועי"ז נשפע להם כח להחזיק מעמד בהמשך הזמן.

ירחם ה' שכל המשפחות יתנחמו כראוי, ובמהרה נראה כולנו בנחמת ציון וירושלים אמן.

כמה נפק"מ למעשה אם הארץ עצמה שובתת בשמיטה, או שהמצוה על האדם

בשיעור דיוס ג' התחלנו ללמוד בפרשת השבוע בענין מצות שמיטה, שיש בה חידוש נפלא שאין בכל התורה כולה, כלשון בני הישיבה שיש גברא ויש חפצא, הקרקע בשנת השמיטה אינה נחשבת כחפצא אלא כגברא, לא כלולב שהגברא נוטל אותו, אלא הקרקע עצמה שובתת שבת ה', עד כדי כך שהארץ תובעת כבודה כשארין שובתת בשמיטה, והפסוק אומר 'אז תרצה הארץ את שבתותיה'. מה שלא שמענו במצוות אחרות, למשל אם לא יתקעו בשופר, האם שייך שהשופרות יתבעו את כבודם שלא תקעו בהם בר"ה, והרי השופר והלולב אינם מאן דאמר רק כחפץ דומם שמשתמשים בהם למצוה, אבל הארץ שאינה שובתת בשמיטה, יש לה תביעות וחשבונות מדויקות עד שמשלמים לה את כל השמיטות כמבואר ברש"י חשבון השמיטות שלא שמרו. וכן כתב המהרש"ל בב"ק דף צ' בחכמת שלמה. וכ"כ המנחת חינוך.

בהלכות נדרים מבואר שאם אמר 'קונם סוכה שלא אשב בה' אסור לו לשבת בסוכה, אע"פ שהוא כבר מושבע ועומד מהר סיני לקיים מצות סוכה, הסוכה היא חפצא ולא גברא, לא שהוא הפקיע עצמו מהמצוה, שזה אי אפשר, אלא שהחפץ אסור עליו.

משל למי שאין לו סוכה ואין אומרים לו לך גנוב סוכה ושב בה, כי אסור לגנוב, כך אסור לנוודר זה לשבת בסוכה שאסר עליה. ובנמוקי יוסף הקשה תבא עשה דמצות סוכה ותדחה לאו דלא יחל דברו, ותירך יסוד נפלא שאי אפשר שעשה זה ידחה לאו זה, כי העשה הוא על הגברא, והלא תעשה הוא על החפצא, איסור חפצא אי אפשר לדחות. אבל אם יאמר שבועה שלא אשב בסוכה, לא חלה שבועתו, כי הסוכה על הגברא והשבועה על הגברא. וכנודע מה שביאר בזה הג"מ רבי שמעון שקאפ באריכות, שאילו היה הכיכר בר דעת ובר שכל, היה לו מצוה להזהר ולהשמר שזה האדם שאסר על עצמו כבר זה, לא יאכלנו. אלא שאי אפשר לטעון טענות על הככר, כי הוא אנוס שאין לו ידיים ורגליים לברוח מאיש זה כשבא לאוכלו באיסור.

וכן הוא מצות שמיטה, לולא היה הקב"ה נותן כוחות לארץ לברוח כשבאים לעבוד בה בשמיטה, היתה היא עצמה צריכה לשמור שלא יעבדו בה בשמיטה. וכן דעת הרבה מהאחרונים שיש לדאוג על קרקע א"י שיהיה מה שיותר חלקי קרקע שאין מעבדין אותה בשביעית.

ועפ"ז חידש במנחת חינוך שיש איסור אמירה לעכו"ם בשמיטה מן התורה, בכל התורה כולה איסור אמירה לעכו"ם רק מדרבנן, בשבת, בחסימה ובשאר איסורי תורה, אבל בשמיטה הוא איסור דאורייתא אליבא דמהרש"ל. אע"פ שלא עבר על 'לא תזרע' כשאומר לעכו"ם לזרוע, מ"מ עבר על מצות עשה ד'ושבתה הארץ'.

עוד נפק"מ אם מותר לזרוע אילן סרק [שארין בה איסור ערלה, כי באילני פירות יש איסור דרבנן וכו'] בערב ראש השנה באופן שתקלט בקרקע בשנת השמיטה, כי הוא גורם עי"ז שלא תשבות הארץ בשנת השמיטה. וכן יש עוד נפק"מ בזה.

הגרש"ז והגריש"א נחלקו אם מותר להכין ממטרות חשמליות בשנת השמיטה שישקו את השדות פעם אחת ביום בשעה פלונית. והרי אינו עובר על שום פעולה מהלכות שביעית, אמנם מצד אחד הוא עובר על 'ושבתה הארץ שבת להשם'. דעת הגריש"א ששמיטה היא מצוה רק על הגברא ולכן התיר, ודעת הגרש"ז א' כהמנחת חינוך שהמצוה היא על החפצא ולכן אסור. ובסופו של דבר אסר גם הגריש"א כי חברת החשמל שולחים כח חשמל לאותו כלי אלקטרוני שישקה את השדה בשביעית. אך אם יכין בטריה גדולה לכל שנת השמיטה מותר.

ובלשון הרמב"ם כתב בהלכות שמיטה בתחילה 'מצות עשה לשבות בשנת השמיטה', משמע שהמצוה על הגברא שצריך לשבות, אבל ברמזים שלפני ה' שמיטה כתב 'מצות עשה שתשבות הארץ בשמיטה', משמע שהמצוה על החפצא. יש מדייקים מכאן ויש מדייקים מכאן.

ושאלה זו נוגע למי שיש לו שכן שאינו שומר שמיטה בגינה המשותפת לכל דיירי הבנין, אם הוא מצוה על הגברא, אין לו ענין בכך, כשיודע שהמחאה לא תעזור וכו'. אבל אם הוא על החפצא, הוא צריך לדאוג שהשדה שלו תשבות. דו"א שרק מה ששייך לו הוא מוזהר ולא על של אחרים.

הקב"ה התארח כביכול בעוה"ז במעמד הר סיני, לכן נתן לארץ מתנת השמיטה מבית גנזיו

ונשוב לבאר פנימיות הענין מדברי מהרש"ק זי"ע שגם הוא למד בדעת המהרש"ל ומנחת חינוך שהמצוה היא על הארץ, והוא פלא שלא שמענו בכל התורה שהחפצא הופך להיות גברא [וכמעשה דהכנסת אורחים של החזון איש שאמר לאורח הג"מ רבי חיים ברים שהוא רק חפצא דמצוה, זאת שמענו שגברא הופך לחפצא, אבל איך הפכה הארץ חפצא להיות גברא].

וביאר מהרש"ק כי מדרך ארץ שכל מי שהתארח בבית חבירו, משאיר איזה מתנה בבית כהכרת הטוב, וכן מסופר בגמ' שהיו משאירים בבית המארחים בירושלים את העורות וכו'. והקב"ה גם מתנהג כביכול בנימוסי דרך ארץ, והיות וביום מתן תורה קיבלה הארץ את הקב"ה כאורח כביכול, שהגיע עם כל הפמליא של מעלה, רכב אלקים רבותיים, וכמה שעות ירד ה' על הר סיני, זאת מלבד השראת השכינה שיש תמיד בארץ, היה גילוי של ירידת ה' על הר סיני, זכתה הארץ לקבל אורח גדול שאין כמוהו. והרי אפילו כשהאורח חשוב מאד, גם הוא משאיר איזה מתנה מדרך הנימוס.

וביקש הקב"ה לתת מתנה לארץ על האירוח הנפלא בחג השבועות שחל להיות בשבת ב' אלפים תמ"ח. לזאת נתן לה הקב"ה מתנה 'שבת הארץ'. כי כן דרך האדם שבכל מה שהוא עוסק זה מה שהוא משאיר מתנה, מי שיש לו חנות קריסטל משאיר גביע מקריסטל, והקב"ה יש לו את השבת בבית גזיו, לכן הוציא את השבת מאוצרותיו ונתן לה שבת הארץ. לא לכל העולם אלא לארץ ישראל, ורק אחת לז' שנים. והבטיח לה שלא יקחו ממנה מתנה זו לעולם, ואם כן, יפרע וישלים כבודה.

וכיון שהקב"ה הוא כל יכול, נתן באמת מתנה לארץ ממש, עד שהגאון מפוניבז' אמר לה גוט שבת ארץ.

וזה שנשמך בפסוק 'וידבר ה' אל משה בהר סיני', מה ענין שמיטה אל הר סיני, כיון שירד הקב"ה כאורח על הר סיני, לכן נתן לארץ מצות שמיטה כמתנה.